

Силабус курсу:

РИМСЬКЕ ПРАВО

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	бакалавр
<i>Спеціальність:</i>	081 «Право»
<i>Рік підготовки:</i>	1
<i>Семестр викладання:</i>	осінній
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	4
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	екзамен

Автор курсу та лектор:

К.і.н., доцент Мезеря Олександр Анатолійович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри правознавства

посада

mezeria@snu.edu.ua

електронна адреса

0506222700

телефон

месенджер

Е-кампус
За розкладом
консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою вивчення навчальної дисципліни «Римське право» є ознайомлення з історією виникнення та розвитку римського приватного права, його джерелами, змістом, історичним і сучасним значенням та процесом рецепції римського права у сучасній правовій системі України. «Римське право» є дисципліною, яка закладає не тільки основи правової культури, а й юриспруденції загалом, дає знання про історію становлення та розвитку багатьох інститутів сучасного права.

Результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни «Основи цивільного римського права» студент повинен:

знати: предмет римського приватного права (коло суспільних відносин, що ним регулювалися); види джерел римського приватного права; способи здійснення і захисту цивільних прав; види суб'єктів римського приватного права; особливості сімейних правовідносин у Стародавньому Римі; речове право; спадкове право; загальне вчення про зобов'язання, договори та види договорів; поняття квазі – контракти і квазі – делікти.

вміти: аналізувати закономірності розвитку римського права, його досвід і значення як цінності правової культури; компетентно й аналітично доводити відмінності між приватним й публічним римським правом; виділяти характерні для римського права такі форми правотворення, що не властиві для права України; виявляти відмінності між характерними для римського права близькими за предметом регулювання, але не однаковими за змістом такими правовими поняттями як «володіння», право володіння, право власності, права на чужі речі (сервітути) тощо; розмежовувати договірні й позадоговірні зобов'язання; оцінювати досягнення римської юриспруденції щодо вчення про зобов'язання, відповідальність за невиконання зобов'язання, відповідальність за невиконання зобов'язань з урахуванням форм вини, використовувати набуті знання у процесі вивчення інших навчальних дисциплін.

Передумови до початку вивчення:

Може вивчатися одночасно з такими курсами як: «Теорія та історія права», «Історія України та української культури», «Судові та правоохоронні органи»

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Поняття та предмет вивчення курсу римського права.	денна 4/0/2	Значення римського права. Виникнення римського права та основні етапи його розвитку. Поділ римського права на право публічне (<i>ius publicum</i>) і право приватне (<i>ius privatum</i>). Характеристика римського приватного права.	Участь в обговоренні
2.	Поняття та види джерел римського цивільного права.	денна 2/0/1 заочна 2/0/1	Джерела пізнання римського цивільного права. Джерела правоутворення. Звичай та звичаєве право. Закони XII таблиць. Постанови народних зборів. Діяльність римських юристів та її форми.	Вирішення кейсів
3.	Поняття особи (суб'єкта права).	денна 2/0/1	Поняття правоздатності та дієздатності. Правоздатність фізичних осіб. Зміст правоздатності. Виникнення правоздатності. Втрата та обмеження правоздатності (<i>capitis deminutio</i>). Поняття громадянської честі. Позбавлення громадянської честі.	Тести
4.	Поділ населення Риму за правовим статусом.	денна 2/0/1	Правовий статус римських громадян. Правовий статус латинів та перегринів. Правове становище рабів та вільновідпущеників. Правовий статус колонів.	Вирішення кейсів
5.	Сім'я у римському праві.	денна 2/0/1	Поняття та види споріднення: агнатське та когнатське. Визначення спорідненості за лініями і ступенями.	Участь в обговоренні
6.	Шлюб:	денна 2/0/1	Шлюб: поняття та види (<i>cum manu, sine manu</i>). Умови укладення шлюбу. Способи укладення і припинення шлюбу. Конкубінат: поняття та правові наслідки. Особисті та майнові відносини подружжя.	Вирішення кейсів
7.	Виникнення державного суду.	денна 2/0/1	Форми захисту суб'єктивних прав. Поняття та особливості римського цивільного процесу. Види римського цивільного процесу. Легісакційний процес. Формулярний процес. Преторська формула, її складові. Зміст екстраординарного процесу.	Тести
8.	Поняття та види речових прав.	денна 2/0/1	Співвідношення речового права та зобов'язального у римському приватному праві. Поняття та класифікація речей. Поняття власності. Розвиток інституту права власності у Римі. « <i>Dominium</i> » та « <i>proprietas</i> ». Зміст права власності.	Вирішення кейсів
9.	Види права власності	денна 2/0/1 заочна 2/0/1	Види права власності: квіритська, бонітарна, провінційна, власність перегринів. Виникнення поняття приватної власності. Набуття права власності. Первісні і похідні способи набуття права власності. Захоплення нічийних речей. Специфікація. Набуття права власності за давністю володіння. З'єднання та змішування.	Участь в обговоренні
10.	Поняття зобов'язання та його роль у цивільному обороті.	денна 2/0/1	Поняття зобов'язання та його роль у цивільному обороті. Зміст зобов'язання. Підстави виникнення зобов'язань і	Вирішення кейсів

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			класифікація зобов'язань. Поняття юридичних фактів, їх різновиди.	
11.	Поняття договору (contractus).	денна 2/0/1	Договори односторонні, двосторонні та синалагматичні. Умови дійсності договорів. Зміст договору. Тлумачення договору. Укладення договору. Представництво. Окремі види договірних зобов'язань.	Участь в обговоренні Вирішення кейсів
12.	Основні поняття спадкового права.	денна 2/0/1	Історія виникнення й розвитку спадкового права. Універсальне та сингулярне спадкоємство. Спадкодавець і спадкоємець. Спадкове майно.	Участь в обговоренні Вирішення кейсів

Рекомендована література

Основна література:

1. Агафонов С.А. Римське право : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Київський національний економічний ун-т. – К. : КНЕУ, 2005. – 144 с.
2. Кирпичов О.А., Соловйова В.В. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Донецьк : Юго-Восток, 2007. – 320 с.
3. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Римське приватне право. Академічний курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – К. : Ін Юре, 2012. – 390 с.
4. Основи римського приватного права: Підручник / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової та Л.М. Баранової. – Х.: Право, 2008. – 224 с.
5. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право : підруч. – 2-ге вид. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 528 с.
6. Підпригора О.А. Римське приватне право. Академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів. – 3 вид., перероб. та доп. – К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. – 440 с.
7. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [І.О. Ізарова, Т.М. Вахонєва, Н.В. Павловська] ; за заг. ред. канд. юрид. наук І.О. Ізарової. – Чернігів : [Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці], 2010. – 300 с.
8. Макаруч В.С. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вузів. – К. : Атіка, 2007. – 256 с.
9. Трофанчук Г.І. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вузів. – К. : Атіка, 2006. – 248 с.
10. Сліпченко С.О., Шишка Р.Б. Римське приватне право в таблицях / Національний ун-т внутрішніх справ. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2001. – 252 с.

Додаткова література:

11. Агафонов С. Особливості припинення шлюбу розлученням за стародавнім римським цивільним правом // Юридичний журнал. – 2005. – № 10. – С. 64-66.
12. Балко О. Становлення інституту шлюбу в римському праві та у країнах романо-германського типу правової системи // Віче. – 2010. – № 12. – С.5-6.
13. Безклубий І. Інститут евікції в Стародавньому Римі та цивільному праві України // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. – № 5. – С.44-55.
14. Безрук Л. Розвиток інституту іпотеки в Стародавньому Римі // Економіка, Фінанси, Право. – 2009. – № 5. – С.34-38.
15. Берестова І. Безпідставне збагачення: інститут набуття, зберігання майна без достатньої правової підстави у системі римського права // Вісник прокуратури. – 2003. – № 10. – С. 60-64.
16. Братасюк В. Римське право як форма вираження принципу суб'єктивно-індивідуальної волі // Українське право. – 2003. – №1. – С. 207-212.
17. Браткин Д. Судебный прецедент в римском Египте (I-III вв. н.э.) // Весник древней истории. – 2008. – № 3. – С. 81-93.
18. Буткевич О. Міжнародно-правові погляди глосаторів і постглосаторів // Часопис Київського університету права. – 2007. – № 3. – С.169-173.
19. Васильченко В.В. Рецепція римського спадкового права у сучасному спадковому праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Київський нац.ун-т ім.Т.Шевченка. – К.: Київський нац.ун-т ім.Т.Шевченка, 1997. – 19 с.

20. Васильченко В.В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. – Запоріжжя: Верже, 1999. – 130 с.
21. Вовк В. Взаємозв'язок релігії, магії і права у римській культурі // Часопис Київського університету прав. – 2008. – № 4. – С. 24-29.
22. Вовк В. Знаково-символічний характер одягу в межах римського права // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 2. – С. 267-274.
23. Вовк В. Приватно-правова технологія стародавніх римлян як конструювання правової реальності // Адвокат. – 2009. – № 2. – С. 22-25.
24. Вовк В. Промовляння і мовчання як конструктивні елементи римського права // Адвокат. – 2009. – № 3. – С. 39-42.
25. Вовк В. Римська правова дійсність і комедії Плавта // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 1. – С. 23-27.
26. Вовк В. Смерть та мертве тіло як елементи римського права // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С. 26-31.
27. Вовк В. Тіло раба як феномен правової дійсності // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 1. – С. 25-30.
28. Вовк В. Юридична рівність у римському праві // Адвокат. – 2009. – № 6. – С. 29-32.
29. Вовк В.М. Римське право як феномен правової дійсності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.12 / Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – 32 с.
30. Гонгало Р.Ф. Суперфіцій у римському праві та контексті правової його рецепція у сучасному цивільному праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К.: НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2000. – 18 с.
31. Гусарев С. Юридична професія в контексті правової спадщини Риму // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 1. – С. 21-24.
32. Гутьєва В.В. Емфітевзис у римському праві та його рецепція у праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Львівський нац.ун-т ім. Івана Франка. – К.: НАН України ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького, 2000. – 18 с.
33. Дмитрієва Ю. Виникнення та розвиток інституту простого товариства: роль римського приватного права у цьому процесі // Право України. – 2007. – № 6. – С.126-130.
34. Достдар Р. Рецепція греко-римського права в цивільному уложенні // Юридична Україна. – 2009. – № 1. – С. 65-66.
35. Задорожній Ю.А. Римське право – доктринальна першооснова права та юридичної науки в країнах романо-германської правової сім'ї та України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К.: Київський національний ун-т внутрішніх справ, 2008. – 21 с.
36. Задорожній А. «Руська правда» і Римське право: порівняльний аспект // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 1. – С.49-53.
37. Задорожній Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї // Право України. – 2010. – № 3. – С. 272-276.
38. Задорожній Ю. Роль римського права у процесі становлення та розвитку університетів у країнах Західної Європи // Право України. – 2009. – № 3. – С.153-160.
39. Задорожній Ю. Формування інституту позадоговірних зобов'язань у римському праві // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 13. – С.113-117.
40. Закорецька Л. Види прав на чужі речі: порівняльний аналіз за римським приватним правом та сучасним цивільним правом // Право України. – 2007. – № 8. – С. 104-107.

41. Качур В. Природні умови обмеження правосуб'єктності фізичних осіб у Стародавньому Римі // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 8-12.
42. Качур В. Соціальні умови обмеження правосуб'єктності фізичних осіб у Стародавньому Римі // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 23-27.
43. Качур В. Співвідношення понять «Persona», «Status» і «Caput» у римському праві // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 21-25.
44. Колосова А. Римське приватне право та його вплив на розвиток сучасного цивільного права // Юридична Україна. – 2006. – № 9. – С. 22-25.
45. Майданник Н. Поняття і місце натуральних зобов'язань у приватному праві Стародавньому Римі // Юридична Україна. – 2007. – № 8. – С. 64-69.
46. Михайлюк О. Формування інституту поруки у римському приватному праві // Юридична Україна. – 2005. – № 2. – С. 34-39.
47. Павленко Д. Принцип добросовісності в римському праві та зобов'язальному праві України: порівняльний аналіз // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 4. – С. 129-132.
48. Паракуда О. Виникнення ідеї гарантії як способу забезпечення зобов'язань у римському приватному праві // Наше право. – 2008. – № 4. – С. 16-21.
49. Петрова Л.В., Петренко С.В. До рецепції римського права // Правова держава. – 2002. – С. 426-433.
50. Підпригора О. Захист володіння за римським приватним правом // Право України. – 1999. – № 4. – С. 18-35.
51. Підпригора О. Римське право і майбутнє правової системи України // Вісник академії правових наук України. – 1999. – № 1. – С. 95-103.
52. Піцан О. Відносини творчості та їх правове регулювання у Стародавньому Римі // Адвокат. – 2004. – № 4. – С. 40-42.
53. Прутян Д. Інститут опіки за римським правом та його рецепція в сучасному законодавстві України // Юридический весник. – 2000. – № 4. – С.145-151.
54. Рабінович С. З історії античного праворозуміння // Юридична Україна. – 2006. – № 10. – С. 6-9.
55. Рабінович С. Нормативні образи «природного»: римське право і сучасність // Вісник академії правових наук України. – 2008. – № 2. – С.47-56.
56. Рибачок В. Становлення інституту іпотеки та механізму оформлення іпотечних договорів за часів римського права // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С.150-156.
57. Римське право і сучасність : матеріали Міжнар. наук. конф., 24 трав. 2013 р. / Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Півд. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України, Міжнар. гуманіт. ун-т ; [упоряд.: Н. С. Адаховська ; за заг. ред. Є. О. Харитонова]. – О. : Фенікс, 2013. – 364 с.
58. Римське право та правова культура Європи / ред. А. Дембінські, М. Йоньца ; Люблінський католицький ун-т Іоана Павла II, Люблінська школа бізнесу Фундації Розвитку ЛКУ. – Люблін : Видавництво Люблінського католицького ун-ту, 2008. – 141 с.
59. Соколинський Д. Притримання у римському праві // Вісник Одеського ін-ту внутр. справ. – 2005. – № 3. – С.156-162.
60. Гарнавська А. Правовий та юридичний статус особи у Древньому Римі // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С.199-204.

61. Харитоновна О. Циклічний розвиток європейської цивілізації як чинник рецепції античного права // Середньовічна Європа: погляд з кінця ХХ століття: матеріали міжнародної наукової конференції. – Чернівці, 2000. – С. 12-17.

62. Шаркова І. Добросовісність (bona fides) в системі понять римського приватного права // Юридична Україна. – 2006. – № 12. – С. 56-60.

63. Шаркова І.М. Римське приватне право (казуси добросовісності) : навч. посіб. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака. – К.: НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2013. – 103 с.

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки для семінарських занять з дисципліни «Римське право» (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання спеціальності 081 «Право») (Електронне видання) / Укладачі: О.А. Мезеря, Л. В. Котова, В.І. Гніденко Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 83 с. Свідоцтво про публікацію №8545 від 11.02.2021р.

2. Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни «Основи цивільного римського права» (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання спеціальності 081 «Право») / Укладачі: О.А. Мезеря, Л. В. Котова, В. І. Гніденко – Сєверодонецьк: вид-во Східноукр. нац. ун-та ім. В. Даля, 2018. – 74 с. Свідоцтво про публікацію № 7725 від 16.04.2018р

3. Методичні вказівки для виконання контрольних робіт з дисципліни «Основи цивільного римського права» (для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання спеціальності 081 «Право») / Укладачі: О.А. Мезеря, Л. В. Котова, В. І. Гніденко – Сєверодонецьк: вид-во Східноукр. нац. ун-та ім. В. Даля, 2019. – 67 с. Свідоцтво про публікацію № 8059

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	15
Тести	10
Вирішення кейсів	35
Екзамен	40
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності та вимог, вкладених у Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату СНУ ім. В. Даля. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями.

Студент може пройти певні онлайн-курси, пов'язані з курсом, на онлайн-платформах (Prometheus, Coursera тощо). За наявності сертифікату щодо повного проходження відповідного курсу можуть бути нараховані додаткові бали.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно та у повному обсязі. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. У разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) строки можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана факультету.

Поведінка в аудиторії:

Заняття відбуваються відповідно до чинного розкладу (онлайн чи оффлан) із дотриманням норм, передбачених постановою КМУ від 22 липня 2020 р. № 641 Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Під час занять студенти дотримуються правил етичної поведінки та норм локальних актів СНУ ім. В. Даля.

Під час контролю знань студенти забороняється використанням мобільних пристроїв.